

ดอกไม้ใบธรรมคุณดีไทย ๑๖

โดย ชักกลอน ๕๗ 27

๗๗๓

พิกุลบุษราคัมตาม ทั่วเขตภาคพลังพลองทลายทว่า
นมองนางแฉ่มโยทะกา พระบาทษมเพ็ญไฟ

วรรณคดี : รามเกียรติ์

พระราชนิพนธ์ : พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ตูมกาขาว *Strychnos nuxblanda*

พืชมวงศา *Loganiaceae*

ไม้ยืนต้น ขนาดใหญ่ ผลัดใบทุกปี

สมุนไพรดี มีคุณค่า เข้ายาไทย

ชื่อท้องถิ่น ยินมะตั่ง หรือซึกา

มะปิ่นป่า ตูมกาขาว เนาว์ป่าใหญ่

มะตั่งต้น มะตั่งหมาก มะตั่งก๊ไข่

กะเหรี่ยงใช้ กล้อจู่แซ ตากาตัน

ออกช่อดอก ตามซอกใบ และปลายกิ่ง

ดอกเหลืองยิ่ง อิงเขียว เอี้ยวขาวชั้น

กลีบเลี้ยงดอก คล้ายหอก นอกมีขน

ยามติดผล เริ่มต้นเขียว ส้มแล้วแดง

เปลือกผลหนา และสากมือ ถือกินได้

มีพิษร้าย ในเมล็ด เดชฤทธิ์แกร่ง

เมล็ดกลมแบน แมน้ำ แก่แล้วแห้ง

ตำรายาแจ้ง "โกฏุกะกลิ้ง" อิงสมุนไพร

เป็นยาขม เจริญอาหาร บำรุงธาตุ

บำรุงประสาท ขับพยาธิ จัดแก้ไข้

แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ บำเรอหัวใจ

แก้คลื่นไส้ ไตพิการ ต้านปวดข้อ

ตูมกาขาว เขาเตื่อนไว้ อันตรายมาก

ต้องรู้จัก หลักการใช้ เข้าใจหนอ

ต้องเข้าใจ สมุนไพรนี้ ให้ดีพอ

กินเกินข้อ หมอกำหนด ปลอดภัย

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

ตูมกาขาว พบขึ้นราว ป่าดิบแล้ง

ค่อนข้างแห้ง ป่าเต็งรัง ก็ขึ้นได้

ใบรูปรี หรือเว้า รูปหัวใจ

ส่วนเส้นใบ ยาวคมชัด จัดเต็มมา

ดอกเป็นช่อ ออกปลายกิ่ง ทั้งดอกเหลือง

งามประเทือง เรืองรอง เป็นพุ่มหนา

แซมสีเขียว แกมขาว พราวพริ้ว

ดูสง่า เป็นช่อชั้น อังดงาม

สรรพคุณ ขับปัสสาวะ ไตพิการ

แก้เบาหวาน แก้พิษไข้ ให้เข็ดขาม

แก้แผลเปื่อย แก้ปวด แล้วนวดตาม

จะให้ความ ผ่อนคลาย ได้ดีจริง

ชาวบ้านใช้ ไม้ตุมเป็น ฟืนและถ่าน
จุดเทียนใส่ แสงลอดรู ตูงามพริ้ง

ผลนั้นคว้าน แกะเป็นลาย ให้สวยยิ่ง
สวยสะอึ้ง เรียกว่าจุด ไฟตุมกา

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ตุมกาขาวเจ้าเอ๋ยไม่เคยเห็น
ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ผลัดใบนี้

รู้ว่าเป็นไม้ในวรรณคดีดอกสองสี
พบมากมีตามป่าเต็งรังยังเบญจพรรณ

ตุมกาขาวมีใบยาวรูปไข่เรียว
มีหลายแบบแหลมกลมเว้าก็มีกัน

เป็นใบเดี่ยวมีปลายมนโคนใบนั้น
รูปหัวใจดูสวยครั้นนั้นก็มิ

ดอกเป็นช่อออกกระจุกอยู่ปลายกิ่ง
เขียวถึงขาวก้านดอกยาวเจ้าแปลกดี

งดงามยิ่งกลีบดอกสวยด้วยสองสี
ปลายดอกมีห้าแฉกแยกจากกัน

สรรพคุณตุมกาขาวเข้าตำรา
รากต้มน้ำเปลือกเนื้อไม้ได้มากครั้น

ใช้ทำยาสมุนไพรได้ทั้งนั้น
ที่สำคัญต้องประหวั่นถึงอันตราย

ทุกส่วนของตุมกาขาวเจ้ามีพิษ
พิษต้องฆ่าตามหลักวิชาเภสัชไทย

ต้องระวังกันสักนิดก่อนคิดใช้
มั่วไม่ได้อาจถึงตายต้องระวัง

ตุมกาขาวเข้ายาได้หลายขนาน
แก้ป่วยไข้ไข้แก้โรคแผลเรื้อรัง

แก้เบาหวานต้านพิษร้ายได้ฉมัง
อีกทั้งยังใช้ทำยาบำรุงหัวใจ

ตูมกาขาวเจ้านั้นมากคุณค่า   โรคอัมพาตหรือเหน็บชายาแก้ได้
โรคปวดท้องพิษแมงป่องโรคหนองใน   หรืออาจใช้ทำเป็นยาระบายลม

จตุพร สุวรรณปากแพรก

ตูมกาขาวเราไม่คุ้นชื่อสักนิด
จะคุ้นเคยเอ๋ยชื่อนี้มากกว่า

ตูมกาขาวนี้มีชื่อท้องถิ่นว่า
มะติงต้นมะติงอีโທ်เหมาะจะจังเลย

เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ผลัดใบได้
เปลือกลำต้นสีเทาอมเหลืองนวล
ขึ้นในป่าเบญจพรรณและดิบแล้ง
ใบรูปไข่ค่อนข้างกว้างกลมไม่ยาว

ดอกสีเหลืองแกมเขียวถึงขาว
ผลสีเขียวเมื่อสุกสีส้มถึงแดงมี

สรรพคุณเป็นยาขมเจริญอาหาร
แก้บิดโรยขับน้ำย่อยดีจริงเจียว

แต่แค่คิดเป็นแสลงใจมะติงหนา
หากเข้าป่าเห็นต้นไซร์ไซ้แน่เลย

ชื่อกามะติงมะติงหมากหากเฉลย
แสลงใจเอ๋ยแสลงเบือมะปิ่นป่า

ความสูงไซร์ได้สิบห้าเมตรแท้หนา
พบได้ในพม่าศรีลังกาอินเดียดลาว

ตั้งรังป่าหญ้าแห้งและไม่หนาว
โคนใบเว้ารูปหัวใจได้สวยดี

ผลเส้นผ่าศูนย์กลางราว 5-8 เซนตัมนี้
เมล็ดสีถึงสิบห้าเมล็ดในผลเดียว

รับประทานแก้กษัยได้ไม่เสียว
แก้พิษสัตว์มีเขี้ยวตะขาบแมงป่องงู

ข้อระวังการใช้ตุ้มกาขาว
มีพิษเบื่อเมาตายได้นะโหมตรู

ทุกส่วนเจ้ามีพิษฤทธิ์สุดทรู
ต้องผู้รู้ผู้ชำนาญท่านควบคุม

เพราะทานไปทำให้ขากรรไกรแข็ง
ในการใช้ต้องไม่อาจเคี้ยวคลุก

ใจเต็นแรงเกร็งขาสั้นนั้นต้องสุขุม
หรือลุ่มลุ่มดอนดอนชีวิตจะจรไป

อานนท์ สรวิสูตร

ตุ้มกาขาว นั้นเล่าหรือ ชื่อฟังแปลก
นึกพิณิจ คิดดูหนา น่าอัศจรรย์

ดูผิดแปลก แตกต่างสี อีกานั้น
เดิมดำจ้ง ต่างเผ่าพันธุ์ ผันเปลี่ยนไป

เดาไม่ออก บอกไม่ถูก ปลุกอาถู
ฉันแสนกลุ้ม (ชื่อ)ตุ้มกาขาว เอามากมาย

ใคร่อยากรู้ ไข่มุกซี มีบ้างไหม
แต่โชคร้าย ไร้คำเฉลย ตั้งเคยนั้น

ต้องกัดฟัน อ่านดู พอรู้เรื่อง
เผ่าจตจ้อง สมองฝ่อ ห่อเหี่ยวครัน

ไม่ประเทือง เปลืองเวลา มานั่งฝัน
สารพัน มันลับสน ตอนด้นกลอน

ตั้งสติ ดำริชอบ คราตอบโจทย์
ลำต้นดอก ไบราก จักตัดทอน

ปฐมบท ต้องงดหนอ ขอผิดผ่อน
ขอเล่าตอน ท่อนสุดท้าย ในสรรพคุณ

ขับพยาธิ ปัสสาวะ แก้กกระษัย
แก้เบาหวาน ทานอร่อย คอยค้ำคุณ

บำรุงหัวใจ ไข่มุกเลา เศร้าหายสูญ
ช่วยกระตุ้น ศูนย์ประสาท จัดว่าดี

แก้หนองใน ไตเสื่อมนั้น การคลื่นไส้
ช่วยให้ชาย ได้ปั้งปั้ง คึกทั้งปี

พิษภายใน ไข้มาลาเรีย เมียหน่ายหนี
เมียเข้าซี มีได้เสีย เพลี่ยไม่เป็น

ลมมันเย็น ประเด็นตั้ง นั่งไม่ได้
ช่วยได้หนอ ต่อแต่นี้ มิลำเค็ญ

แสนสบาย หายท่วง ล้วงให้เห็น
ไข่มุกเล่น เน้นข้ามัน ฉันจริงจ้ง

แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ เรอเหม็นเปรี้ยว   อีกฟกซ้ำ ดำเขียวนี้ เริ่มมีหวัง
 แก้ไข้ป่า มาเลเรีย เคลียร์ล้างคั่ง   อีกหลายอย่าง ยังไม่กล่าว เข้าประเด็น

โกวิท ธีรวิโรจน์

ต้นขี้กา ในป่าเต็งรัง สะพรั่งยืน   มีดาษดิน ผืนดินแล้ง แฝงแซมไซรั
 หน้าฝนผ่าน ไม่นาน พานผลัดใบ   ลำต้นใหญ่ เปลือกสีเทา อมเหล็องงาม
 ใบเดี่ยวรูปรี มีขนแซม แกมใต้เส้น   เขียวมันเด่น เส้นใบ ใจโลอร่าม
 ดอกช่อ ลอสี วับแหววาม   แทรกซอกงาม ใบพรม ทานลมแรง
 ผลทรงกลม อมเขียวสด หมดทั้งต้น   ดูกามล้น จนคราสุก ลูกส้มแดง
 ไม่ผลิแตก แยกไป ให้กลางแคลง   เมล็ดแห้ง แรงพิช ฤทธิ์มากมาย
 โกฎะกลิ้ง ยิ่งสมุนไพโร ใช้ดีค่า   เมล็ดนำมา รักษา โรคหายได้
 รวมบอระเพ็ด ต้มน้ำ แก่นเติมไป   ชูหัวใจ ใช้เนื้อไม้ ให้ผลดี

หากทุกส่วน ล้วนหลาก อันตราย
ต้นทำพินถ่าน รานร้อน ไร่พัตวี

ก่อนนำใช้ ให้ศึกษา อย่างถ้วนถี่
เครื่องเรือนนี้ ดีล้ำ ฉำรึนรมย์

กุศล คำเพราะ

ตุ่มกาขาวสมุนไพรรไคร้รู้จัก
ต้นขี้กามะตึงเรียกกันมา

ไม้แปลกนักสูงใหญ่กิ่งใบหนา
มะปิ่นป่าแสงเปื้อนแสงใจ

ไม้ยืนต้นผลัดใบในหน้าหนาว
ลำต้นเรียบมีหนามตามง่ามใบ

เปลือกสีเทาอมเหลืองดูสดใส
พบขึ้นได้ในป่าแล้งเบญจพรรณ

พืชใบเดี่ยวรูปไข่ใบนั้นกว้าง
สีเขียวเข้มสวดยใตผิวใบมัน

มีเส้นกลางด้านบนแบนแกนเป็นสัน
ใบเรียงกันรูปมนขนประปราย

ดอกช่องามตามซอกใบเป็นกระจุก
ช่อดอกยาวทรงหลอดงามถูกใจ

สีเหลืองสุกเขียวขาวดูสดใส
เป็นรูปไข่หรือใบหอกดอกสวยดี

ตุ่มกาขาวให้ผลมนกลมใหญ่
เมล็ดแบนกินได้ใช้มากมี

ลูกเขียวใสใกล้สุกจะเปลี่ยนสี
โกฐกะกั้งชื่อที่เรียกขานกัน

นับเป็นพืชสมุนไพรให้ประโยชน์
หลากหลายดีเป็นยาค่าอนันต์

แต่มีโทษพิษร้ายให้อาस्थ्य
สารพันใช้ก่อนกาลโบราณมา

ตำราไทยเลือกใช้โกฐกะกลิ้ง
ส่วนเนื้อไม้เปลือกต้นใช้เป็นยา

อีกมากมายประโยชน์ให้โดดเด่น
ทั้งประสาทหัวใจให้เพิ่มเติม

ตุมกาขาวให้คุณนั้นมีมาก
ยาเบื่อเมาถึงตายวายชีวัน

สัจธรรมจำไว้ให้เห็นแจ้ง
เลือกคุณโทษดีชั่วมั่วโลกีย์

ชมเสียดจริงแก้กระษัยให้เรียกหา
ช่วยรักษาเบาหวานตำนานเดิม

ใช้ให้เป็นยาบำรุงมุงช่วยเสริม
ช่วยอีกเหิมเพศชายได้สัมพันธ์

พิษหลายหลากระวังใช้ไม่หุนหัน
หากใช้กันกำจัดพิษคิดให้ดี

ให้ลำแดงสองข้างหว่างวิถี
พาชีวีเป็นสุขหรือทุกข์ตรม

อัญชลี ณ เชียงใหม่

ตุมกาขาวเจ้านั้นเกิดในป่า
อีกทั้งพบในป่าเบญจพรรณ

โกฐกะกลิ้งคือเมล็ดแก่และแห้ง
เป็นยาชมเจริญอาหารรวมทั้งเนื้อไม้

แนวพนาป่าดิบแล้งแจ้งสี่ส้น
รู้จักกันเป็นพืชสมุนไพร

ช่วยร่างกายแข็งแรงแก้กระษัย
บำรุงหัวใจเส้นประสาทแก้ปวดเมื่อย

ตุ้มกาขาวทุกส่วนนั้นมีพิษ   ต้องแก้พิษตามหลักให้ฤทธิ์เฉื่อย
อย่าใช้เองตามลำพังไปเรื่อยเปื่อย   อาจถึงเปื่อยป่วยใช้ตายได้เอ๋ย

ดวงพร เดชกุลทอง

